

**א שווערע איז פעראנטוארטלייכע אויפנאגע
האט צו ערפילען די איצטיגע פולישע רעגירונג**

דאס מלוכה-פאלא – דעם אקרראטיש, די שטאָרְקַסְטָע מִינְדֶּעֶרְהֵיִיט – פַּאֲשִׁיסְטִיש

ער רוזלטאט פון די וואלהען איז טשעכאמלאוואריען

זעהר אונטערשאנסן אין אויסנסנפאלען דער לען אויר א שנעל און ענטשיידערנד עריציען, און נישט נאר א טיפ פערטראכטונג, נאר און א סט פא זעהר אונטערשאנסן אין אויסנסנפאלען דער וואחל רוזולטאטן אין דעם קליגען דעם אנטקראטישען פון דו וואחלען, ואס בעהערשען די נאם זענען נישם שראקליך, וויל די ערשות רוזולטאטען פון דו וואחלען.

וואחל רוזולטאטן אין דעם קליגען דעם אנטקראטישען דו שטימען פון די פערדיזענע שאציאיליטישׂ שאָר, וויל דס זאָל אבער נישט זיינ און א פאקט, און די ערשות טשעאָסלאָוואקיין, דער וואחל קאמטה האט ערשות טע בעהאנדרען פון מאמענטען און פלאַיטישׂ געשן איין דו לעצט עטג פאר דיו וואחלען אונגענווען אין טירונגען זענען געווען דאפעטלט גרווים. נאָכָן דאָזיגען דיטישׂ מינדרחרחיין און טשעכיען האט זיך אונגען זענען איזן א פאליטישׂ איבערציינונג וואס איזן ערישען זואס קענען האבען און דאמינידערדען איינט עריפטיניקיט און פארב. בכל החאָבען זיך דיו וואחּ וואחל רוזולטאטן דארך מען ערווארטען און די אונגען עריפטיניקיט פארשיטישׂ „נאָצִיאָנָל פְּרָאַרְנִינְגֶן“ געשפֿיזַט געווארען דורך אינטערנְסִיוּזֶר פְּרָאַפְּגָנֶן לְעֵנִים אויף דעם אינגריליכען לאָבען אין פְּוֹלוּעָן אווּזֶה גאנגען יאהָרְדָּעָן.

לען זישט אונטערשידט מיט נארנישט פון די וואס טורליבקע פְּאַשִּׁיטִישׂ „נאָצִיאָנָל פְּרָאַרְנִינְגֶן“ זענען זיך צאָריך צופאלען איזן איהָרְעָן, אַ ווּט זיך ערביבנְדוֹגֶן מיט זוּערְעָט שטאמָבְּרִידְרָעָר אויף דער בעשטאָנד טוּלְעָן: נאָצִיאָנָל פְּרָאַרְנִינְגֶן 3 בעשטאָנד ערעדער זיימָגְרָעִיך, אַוְסָמָן אַזְנְבָּעִישׂן לעָ בעעדרשְׂט. מַרְדּוֹ וּמְרַתְּשָׁאָפְּטָלְכָּעָר קְרִיּוֹם אַזְנְבָּעִישׂן זענען נאר איזן פְּרָהָרְדִּינְגָּעָן יאהָרְעָן, אַ וְיַעֲשֵׂמָן אַזְנְבָּעִישׂן דִּי אַוְטוֹטָאָס פָּרָע צִיאָנָלָאָל לְגַע אַזְנְבָּעִישׂן נאָצִיאָנָל-דִּי אַוְטוֹטָאָס פָּרָע בעעט. מיט בְּלִוּעָה פְּהַנְּגָר אַזְנְבָּעִישׂן צִיאָנָלָאָל-פְּרָאַרְנִט.

סטרירען דו סדר וואקסנדע ציפער פון ארכיביט
עכברען עקרומען או בוטינע געלעגען צוישען
לאוע וואס וארטען אווקה מלוכה אונטערשטיין
די חונטיאן אהענעם, די איזינערפונג, פון ארטהיין פון
מען נאר אוד די גראם מהנות הונגערנדיג, אהן
די סורעטען דיטשען, די איזו זיער לינקע גענער.
א קזיקטנע, די איזו גראם פרומגען איזוע פון
דער גאנצע אונטערעס פון די וואלהן אהן אונטערעס פון
שומ איזו איזו אודם גווואדען די ענסאצע פון די
פראג, צי זאל מען זיך אינגאנצע בעגעעהן אהן
לעצעט וואלהן.
דעם מיטעלשטיינד וועלכע געפינען זיך אהן נאך א
באטלאווקיע האט זיך געהאט קאנצענטידיט אורה
שווערטען אהן. וויז זיך האבען אפיקו נישט פון

צ'וֹיוֹ פְּרָגָנָעַן: עִירְשָׁעַנְעַס וּוּוּוִיט וּוּטַעַן גַּלְוָּגָנָעַן אֲפִיצְיְּלָעַ אֶדְרָעַס וּוֹאַהָּיַן זַיְּאַלְעַן וּוֹעַנְדָּעַן זַוְּעַד
אַיְּזָעַן דַּעַרְמָעַן לְאַגְּנָעַר אַיְּזָעַ אַפְּזָאַצְּעַע פָּוּן
רוֹתְּ וּוֹעַגְּעַן הַיְּלָחָד, עַרְשָׁטַע וּוֹעַן מַעַן וּוֹאַלְעַט צַוְּאַכְּעַנְגָּעַן
קְרָאַמָּאַר—סְטְּרוֹפְּרָנִי צַוְּמָאַכְּעַן אַזְּוֹבְּרָנְדָּר אַיְּזָעַ אַיְּזָעַ
שְׁטָעַלְמָט אַלְיְּוָיְּטָנָעַן אַוְּסָכְּגָּעַן פָּוּן דַּיְּלָעַ קְרָבָנָהָט
דַּעַר וּוֹאַנְדָּר פָּוּן אַיְּהָרָעַן גַּעַמְיְּנָאַכְּמָע אַגְּרָאַרְשָׁיָּה
פָּוּן אַגְּנוּיְּשָׁעַנְדָּרָעַן וּוֹרְטָשְׁאַפְּטָלְבָעַן קְרוּזָס, וּוֹאַלְעַט
טַעַן דַּיְּטָמָשָׁפְּרָטִיָּה הָאַטְבָּקְמָעַן אַגְּנוּזָאַלְקָ
קְלָעַרְיְּקָאַלְסָאַצְּיָאַלְסָטִישָׁעַן גַּעַנְגָּעַר אַזְּוֹזָאַלְקָ
מַעַן עַפְּקָוְמָעַן אַמְּתָה בּוֹלְדָּר פָּוּן טָרָאַיְּוָהָטָן אַזְּוֹזָאַלְקָ
וּוֹאַס וּוֹעַט וּוֹרְעַן פָּוּן דַּעַר לְאַנְדְּוֹרִטָּעַן אַזְּוֹזָאַלְקָ
לְאַיְּמָהָר אַסְּמָאָהָר, גַּוְּדָה לְאַיְּמָהָר אַזְּוֹזָאַלְקָ

בשעת שפטם פון זונען צו שפטם פון זונען נעווען בעטוייליגט און ערעדן אויף ערעדן אונקערטטעס געטזן וווערטן. אויף ערעדן דער רענירונג האבען וגחאמט אויזצזה לאָלען דעם וואַלידין אָפֿגּוּשְׁוֹאַכְּטָן. דִּי דִּיטִּישָׁע סָאַצְּיָאל דַּעֲמָקָרָה הענֶּגֶר, ווּזְבָּעָן ווּזְעָנָן אַפְּרָמְדָּעָר קָרְפָּרָעָד אַיְן דַּעֲרָעָד אַיְן דַּעֲרָעָד טעָן ווּזְעָנָן האַלְפִּירָט גַּוּאוֹאַרְעָן, דִּי קָאַמְּנוּיִיסְטָעָן הָאָרְטָעָן זַעַמְּטוּז עַמְּגָּלוּקִיכְּיָעָן צַו בַּעַחֲרָעָשָׂן דַּעַם קִיְּזִים שָׁאַרְפָּסְטָעָן שְׁטוּרָם פון הענֶּלְגִּינְגָּר אַיְן הָעָנֶּגֶר, ווּעָלָה טַעַן גַּעַלְיִיטָעָן שְׁוּוּרָעָד פַּעֲרָלְסְטָעָן. אלְעָלָה סָאַצְּיָאלִיסְטָר אַיְן זַעַמְּנוּן פון דַּעַר נַאֲצִיאָנָּאָל — סָאַצְּיָאלִיסְטִישָׁר אַיְן לִיְּגָעָן — האַטְּ שֶׁ דָּאָן גַּעַשְׁרוּבָּעָן — אַיְן דַּעַר עַדְלָה גַּעַשְׁרוּבָּעָן — אַיְן הַוּלְדְשִׁינָּר גַּעַשְׁרוּבָּעָן אוּוּזָעָן אַנְקָצְעָן אַפְּשָׁוּטָן, דָּאָרָה אַונְטָעָגְעָנוּסָעָן ווּעָזָעָן אַנְקָצְעָן אַפְּשָׁוּטָן, דָּאָרָה אַונְטָעָגְעָנוּסָעָן ווּעָזָעָן אַנְקָצְעָן צַו מַיְלָדְרָעָן ווּעַגְּוִיטָמְעָן טִילְוִוִּיָּן דַּעַמְּהָעָבָעָן אַוְפָּן.

בערוגען لأنדר האבען זוי אבער נישט דערגדויבט ציאָל דעמאָקְרָאַטָּעַן אוֹפְּצָזְזָוְוִוָּעָן אֲרוֹנְשָׁטוּסָעַן ערואָרָט אֲנוֹן אָונְקָלָאָר, אַיִּינְ זָאָךְ אַיִּינְ אָבָּעָרָן דָּעַם גַּעֲשָׁבָאנְט אָזֶן דָּאָס נִישְׁתְּ גַּעַדְ בָּעַן קָוְלְטוּרָעָלְ לִיְּסְטוּנְגָּעָן. זָאָס וּזָאָס זַיְהָ האָבָּעָן זַיְהָ אָזֶן דָּאָס נִישְׁתְּ גַּעַדְ בָּעַן קָוְלְטוּרָעָלְ לִיְּסְטוּנְגָּעָן. קָוְקָט דָּעְרוּיָה וּזָאָס זַיְהָ האָבָּעָן גַּעֲשָׁבָאנְט נִעְקָמְפָט מִיטְ גַּלְדָּה מִיטְ אַיִּינְ וּזָאָרָט. דֵּי סְוּדָעָטָעַן דִּוְיטְשָׁעַן האָבָּעָן דָּאָרְ זַיְכָּעָר, אָז דַּי כּוּמְעַנְדְּרִיעָעַ רַעֲנִירָוָנָגְ וּוּעַטְ וּוּיְטָרָגָנָגְ פְּלִינְדָּר גַּעֲסָעָלְ, פָּוָן וּוּלְכָעָן עַם אַיִּינְ נִוְשָׁמֶן פָּאָרָאָן קַיְן אָרוֹסְגָּאָגָן.

**האמת פיו פראנקהירד. ענגל אבד או איטאליעז
ארום דעם איינפלוז איז אפיסינייז**

בראנצ'יזוישער אוינפלטום, איז אולם אויסמאנעם-פונקנעם איצט געטמאגען אוויאָר דער ואָאַד פון דער אַראָדונג אָזֶן. נישט צוֹגְּלָאָזֶן צוֹ פְּקָסְמָעָן, אֲבָעֵר פָּוֹן דָּרָר אַנְכָּדָר ווענָץ אוֹזֶן גַּלְגָּלָן דָּעַם אַבִּיסְנוֹנִישׁ - אַוְטָאַלְעִינְגָּשׁן די דָּרוּיָה גְּרוּסָעָט אַיוֹרָאָפָּעָרָישׁ מְלֻכָּה הַאָבָּעָן פָּוֹן דָּעַר בָּהָאָן, וְאָסֶם פָּעָרְבִּינְגָּט אַבִּיסְנוֹנִיעָן מִיטָּן יִם. סְינִישׁ הַוּפְּשָׂתְּמָטָם אַדוֹרִים-אַבְּעָבָא מִיטָּן יִם.

אזרע אוניברסיטאות ומוסדות מחקר מתקיימים במקומות שונים בעולם. אולם האתגר גלוי רם-הרים הוא למדינת ישראל. מטרת הכנס היא לארח מפגש של מומחים וחוקרים מתחומי מדעיים ותחומיים, מתחומי מדיניות וBUSINESS, מתחומי תקשורת ותקשורת, מתחומי כלכלה וכלכלה, מתחומי מדעי הרוח ומדעי החברה ועוד. מטרת הכנס היא לארח מפגש של מומחים וחוקרים מתחומי מדעיים ותחומיים, מתחומי מדיניות וBUSINESS, מתחומי תקשורת ותקשורת, מתחומי כלכלה וכלכלה, מתחומי מדעי הרוח ומדעי החברה ועוד.

אֲשֶׁר שְׂפָאצִים אַיִלָּעָן יְדֵי שְׂעָרָן וְיִסְעָנֵשׁ אַפְתָּלִיכָּעַן אַיִלָּעָן

וְעַזְנָה אֶל-מִשְׁפָטֶת, וְעַזְנָה אֶל-מִשְׁפָטֶת, הַאֲמֵן מִן-דָם בְּעַמְלֵה וְזֹאת
יְהִי לְךָ אֶת-הָרֶץ פָּנֶיךָ דָעֵר גָּבֵצְרָה יְזִיעָר קָלְסָר
עַל-לְעָלָה וְעַל-לְעָלָה. עַם אַיִן אֵין גָּרוּטָס זְכִיהָ פָּקָר אָנוֹן
בְּדָעֵן אַיִן פּוֹלְעָן, וְעַם דָעֵר אֶינְסְטִינְטוֹת שְׂפִיט
אַיִן אַיִן אֶגְנוּרָעָר לְאַבְדָּר.

ייע אונטערנוּה מונגען

דער אינסיטיטוט וועט זיך פון איצטער אין ניסן
וואנוגען מיט פערבריגען צוישען זיך פארטיזן
ויסענשאָט-לייט, נאָר ער שפירט זיך שווין גאנגע
קענטט צו נעםצען אויסבלדען יונגע קראָפֿטען, זאנ
אלען איבערעהמען אין דער צוקנֶט אונערעה
ויסענשאָט-לייט אַרְבִּיט. מיר וועלען אַרְבִּיט
אַראָז זוי סְפָּצִיעָלָע לעקטארען, וואָס זאָלען מיט ז
אַרְבִּיטען; צוישען אַנדערע האָט אַבוֹן פֿרְאַדְּסָאָ
ז. דובנאוֹ צְגֻּאָגָט, אָן צוֹלֵיב דער אַרְבִּיט וועט
עד אַרְאָפְּקָוּמָן קְיֻן ווילְגָע. מיר וועלען צָהָלָעָן
אַסְפִּירָאָנָטָן קְלִיְּגָע סְטִיפְּעָדִיעָס, כְּזַי פֿס זָאָל ז
יְיַיְן גְּרִינְגָּע זוֹ פֿערְנָהָמָעָן זִיה מִיט זָעָר ווִיסְעָן
שָׁאָטְלִיכְפָּר אַרְבִּיט. די אַסְפִּירָאָנָטָן האָבעָן מִיר
עַצְשָׁאָעָן צָום אַנדְרוֹק פֿון דָּר זְמָח שָׁאָבָּאָן אָנוֹ
זַי וועט טְרָאָגָע זַיְן גָּמָעָן. אִיצְט צָום 10 יְהָרִיבָּע
גְּבִילִי זִינְט דער אַינְסְטִיטָעָט אַיז גַּעֲדִידָעָט גַּעֲוָאָ
דָּעָן, וועלען מיר אַין אַוְיגָוָסָט 1935 אַיְנוֹאָרְדָּגָ
אַין ווַילְגָע דָּעַם עַרְשָׁטָעָן אַלוּוּלְטִילְכָּעָן צְוָאָמָעָן
פּֿאָהָרָהָר פֿון דָּר יְזִישָׂעָר ווִיסְעָנָשָׁאָט אָנוֹ קְלָטָה
פעָס וועלען זִיה צְבָּנִיְּקָהָאָרָעָן פֿון אַלְעָלָעָן לְעַנְדָּעָר
הָדִישָׂע ווַעט זַיְעָ אַיְסְטָוָבָּקָּה פֿון דָּר יְזִישָׂעָר
יְיַיְן וועט זַיְעָ אַיְסְטָוָבָּקָּה פֿון דָּר גַּאנְצָפָּר יְזִישָׂעָר
שָׁעָר ווַילְגָע.

ענין דעם צענטראליען ביורא פון אינסטיטיטוט. נוּיִין זיה צוֹנוֹרַף אלען קפָאדים. מיר דא אין ווילען ווּיסְטוּשָׁאָטֶלְכָּעַ מאשין איין עידער ווינקלען. טאמער גיטט פֿפָעַס ווישט אין רְדוּבָּגָג, טאמער וווערט עריגץ וואו די עונעריגע פֿגְעָשׂוֹאכָט, זוכען מיד דאס באלאד צוֹ פֿאַרְדִּיבָּטָן.

אַרְגָּנִיזָצִיעַ

אין דעם צענטראָלען בעיוראַ, פּון יְוֹאַ האַלטערן
אַזְוִינָה דעם פֵּינְגֶּעֶר אַזְיְּפָן דְּקָן דְּרוֹגָן גַּאנְצָעָר
קִינְיאָצִיָּאָנְגָּלְלָעָר אַרְבָּיִיט פָּאָרִין אַינְסְטִיטָטוֹת, דָּאָס
יִשְׁתְּחַווּת קִין גַּוְונְגִּיקִיִּת. דָּכָר אַינְסְטִיטָטוֹת וּוּאַלְטָם
בִּישְׁמַת גַּוְונְגִּן דָּאָס וּוּאָס עֲרָ אַזְיָּזָה, וּוּצְנָן פּוֹרָ
גַּעֲזָוּעָן גַּאֲרָ אַזְוְלָעָר אַדְעָר גַּאֲרָ אַזְוְלִישָׁע
אַיסְטִיצִיעַ. אַיְּן 20 לענדער זְעַנוּן פְּרָהָהָאָן גַּעַזְעַ
אַפְּלָטָעָן, פְּרָיְינָד פּוֹן יְוֹיְשָׁעָן וּוּסְעַנְשָׁאָפְּלָטְלִיבָּעָן
אַיְּטָהָטָה, אַזְיָּן צְזִיְּרָהָהָטָה אַזְוְלִישָׁעָן פְּרָעָרְעָכָעָן
צְגָּלִילָה אַזְיָּידָר מִיטָּעָר אַרְגָּאַזְיִצְיָעָן אַיְּן לִיטָּעָן
צְחוֹרָה אַרְגָּאַזְיִצְיָעָס אַזְיָּעָמָן דְּעָרָ צְחוֹרִיטָר וּוּיְטָ
דְּזִיְּגָעָלָה גַּעַזְעַלְשָׁאָפָּס, פְּרָיְינָד פּוֹן יְוֹאַ, אַיְּן דִּי
יִיְּנְגִּיגְטָעָן שְׁמָאָטָעָן (אַמְּאָפְּטִילָה) אַוְן אַיְּן אַרְגָּעָן
(אַרְגָּאַפְּטִילָה). אַזְיָּן גַּזְמָא קַעַגְעָן מִירָ אַזְגָּעָן
פְּרָעָרְעָד וּמָר עַסְגָּיָס אַזְקָעָס אַזְיָּעָמָן דְּעָרָ רְשִׁימָה
דְּזִיְּגָעָלָה גַּעַזְעַלְדָּעָר וּוּאָס אַיְּן אַיְּטָהָהָגָעָן אַיְּן
יִבְּהָלָל פּוֹן אַנְיְּאַבְּדָעָר בְּנִין זְעַהָט דָּאָס אַלְיָיָן —
אַיְּן נִישְׁטָאָה קִין אַיְּן לְגַדְעָמִים אַזְקִיל וּוּיְנִיגָּ
עָרָר יִדְיְישָׁר בְּעַפְּלָעָלְקָרְעָנוֹג וּוּאָס וְאָלָן בִּישְׁתָּ
לְלִיגָּטָה אַיְּן אַיְּשְׁטָעָלָעָן דֻּעָם יְיוֹאָ-בְּנִין, דָּאָס
פּוֹן דְּעָרָ יִזְיְּשָׁר וּוּסְעַנְשָׁאָפָּטָה. 8767 בְּרִיךְ
אַרְגִּיטָּגָעָנָגָעָן פּוֹן בִּוּרָאָ פּוֹן אַינְטִיטָּטוֹת
פְּעָרְלוֹרִיךְ פּוֹן דַּעַטְעָן יִאָהָר אַזְיָּן 2691
זְעַנוּן אַרְיְינְגָּקָומָעָן, נִישְׁתָּ אַרְיְינְגָּרְעָכָעָן
הַהְבָּדְלָגָעָר טְזִוְּנְטָעָר צִיְּטָנְגָעָן אַיְּן צִיְּטָשִׁירָ
וּזְוֹאָס קְפָמָעָן אַזְזָרְצָן יִאָהָר. וּוּנְעַן מִפְּן קְוֹטָ
אַיְּבָעָר פָּאָד אַזְזָר צִיְּטָדָיִם קְרָעָטְפָּאָדָעָן

נוו ד"ר מאסס ווינריך

ד"ר מאס ווינריך

ד' פיר מונצחים

אייזטער קומען מיר צו צו די פיר סעקטיעם
איןסטיטוט. ואו די איזיגונטליך וויסען שאָס
אַרבעית, די פֿאָרְשַׁ-אַרְבִּיט, ווערט אַפְּגָעָסָן.
די פֿאָקְהַנְּמִישַׁ-סְּפָאָטִיסְּטִישׁ טַעַקְצִיעַ פֿאָסָט
די וּרְטַאְפְּלִיכְבָּעַ לאָגָן פֿוֹן דָּעַר יְזִישָׁעַר
לְקָעְדָּגֶג אַיְן פּֿעֲרֵשְׁ-עַדְעָנָעַ לעַנְדָּעַר, די הִיסְטָאָט
טַעַקְצִיעַ אַיְן פּֿעֲרֵשְׁ-עַדְעָנָעַ פּֿאָרְשָׁעַן אָנוּזָעַר
אָבוּנָעָהָיִת. די פּֿילְאָלָאָגִישׁ טַעַקְצִיעַ אַרְבִּיט
דָּעַר יְזִישָׁעַר שְׁפָרָאָךְ אָוֹן לִיטְפָּרָאָטוֹ. די
אַלְאָגִישׁ-פּֿעֲדָאָגָגִישׁ טַעַקְצִיעַ שְׁפָרָאָרִיט די קִיְּ-
אוֹן גִּיסְטִיגָּעַ עַצְּמוֹנִיקָּלְגָּגַג פֿוֹן דָּעַם יְזִישָׁעַן
אוֹן די פּֿעֲרֵשְׁ-עַדְעָנָעַ יְזִישָׁעַ שְׁפָלְסִיטָּעָמָעַן.
בְּנֵת צִי אַיהֲרָ שְׂמִינִית דָּעַר אַפְּצָוּיִיגְוּ יְגָעָנָט-פּֿאָרָ-
וּאָס אַיְנָמָעָרְעָמִירָט זִיהְ דָּעַר עִקָּר מִיטְ דָּעַר
פּֿרְיוֹוּאַקְסְּפָעַדְגִּיצְרָה יְזִישָׁעַר יְבָעָנָס אָוֹן אַיהֲרָ
דִּילְעָבָגָעָן.
די מִיטְגָּלְדִּיעַר פֿוֹן די אלְעַטְ טַעַקְצִיעַם זְעַבְעַן

דחוקא חולנפר. פערקוחרטס, פון די קרוב 40
ליידיער זיינדרע זיצען שטונדייג אין ווילגע נישט
וoid 6. די אנדערע זונען צוואוארלען איבער
איידענע לענדער פון אייראוואע אין אמאיריקע
דר אין אמאיריקע האבען מיר צטליך דיהיעזוו
מייטגלידיער). אונן אַפְּהִילְוָה דֵי אַנְגִּיהֶרְעָרְךָ פָּוֹן דֵי
יעיס והאונען נישט אלע אין ווילגע. אונן דאס
נומט אוו, וויל דורך דעם וווערט די אַרְבִּיטְרָה
טיטטום ברדייטער, אם וווערט אין אהם אַרְבִּינוּ-
גען די גאנצע יוזדיש ווועלט. אַבְּפָר אין

ל'אַמְּרָה אֲנַחְנוּ בֵּין אֲנֹזֶעֶר קַוְרְצָעַן שְׁפַגְּצִיר אַיְ-
אַבְּפָדָן אַנְסְּטִיטּוֹת, אַיְן יַעֲפָ צְוַיְיכָעַן, וְאַם זַיְעָד
שְׁפַגְּצִיר אַיְן וְלִילְעָן.

די פְּבָלִיאָגָרָאַקְשָׁע צְבָטָרָאַלְעָן אֵין דָּצֶר אֲרָט
אָמָּג דָּאָן יְוִדִּישׁ נִימְסִיגְעַ שָׂאָפְּעָן פָּן דָּעַר גָּאנְבָּצֶר
אָוֹלְפָּל וְזָעַרְטָ פְּפָרְצִיכְיָעָן. 61. יְוִדִּישׁ טָאָגָלְפָּטָעָר
פָּן 11 לְעַבְדָּעָר קָומָעָן דָּא אָרְיָין אָונָן 298 אָבְדָּעָר
אָמְשָׁע צְיִיטָנְגָעָן אָונָן צְיִיטָרְפִּיכְטָן. אָבָּעָר בִּישְׁטָ
סְּפָאָר יְיִישָׁע. אַיְהָר גַּפְּנִינָּט דָּא אָוִיךְ דִּי הַעֲבָרָעָ
אָשָׁע פְּלָעָסָע פָּן אָוִין-יִשְׂרָאֵל אָוֹוִי גּוֹט וּוּ דִי
גְּנוּבְּלִישָׁ-זִידִישׁ בְּלָעָמָעָר פָּן אַמְצָרִיקָע. אָרְקִיקָע
אָונָן אַזְּמִיטָרָאַלְעָי אָונָן שְׁפָאָגְ�וִינִישָׁ-זִידִישׁ פָּן אָרְךְ
כְּכָבְדִּמְבָּעָן אָדָעָר פְּעָרָע. אַ פְּזָעְלִיזְׁנִינְטִישׁ צִיְּנָ
הַזְּגָג אָין בְּוּלְבָאָרִישׁ לִיְגָט בְּשָׁלוֹם לְעַבְעָן אַ פְּרָמָסָ
סְּפָלִישָׁעָן מְאָרָגְ�וִינְשָׁע זְשָׁרָגָנָל אָונָן אַ שְׁפָאָגְ�אַ
לְּיִשְׁעָר קְאָמְגִינִּיסְטִישׁ צִיְּתָנוֹג. אַלְּן וּסְמָעָם
שְׁפָטִים אָין דִּי דְּזָוִינָעָן בְּלָעָמָעָר וְעוֹרָט סְּפָרְצִיכְיָפָנָן,
אָונָן יְעַדְעָר וּעְרָע עַמְּ דְּאָרָף עַפְּעָס וּוַיְסָעָן קְרִיגָט בְּיִי
אָגָנוֹ אַגְּנָאָרָמָצִיעַ. צִי מִינְדָּלָעָח צִי דָּזָרָה. אַ בְּרִיתָ
אַפְּגָלָר 200 טְוִיזָּעָן סְּפָרְצִיכְיָנוֹגָעָן הַאָבָעָן מִיר
שְׁפָיָן דָּא אַגְּגָעְלִיבָעָן.
וְהָן דִּי צְיִיטָנְגָעָן אָונָן זְשָׁרָגָנָלָעָן וְעוֹרָעָן אַיִ
סְּפָרְגָּזְקָטָם וְאַרְקָשָׁת מַעַן זַיִ חִילִית בִּישְׁטָ אַדוֹסָם.
אַיִ גַּעַנְעָן אַרְיְבָעָר אַיִ
פְּרָנָסָע - אַרְכִּיוֹן.

רכיוו.

אַתָּה תְּבִרֵךְ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם
שֶׁבָּרַא לָנוּ כָּל־חַיָּנוּ וְבָרַא לָנוּ
מִצְרָמָה שֶׁבָּרַא לָנוּ כָּל־חַיָּנוּ
וְבָרַא לָנוּ כָּל־חַיָּנוּ

הן דוד-טשרניך ארכיו, גיט זיך אַפְּנָא מיט קלִיבָּעָן גֵּל-
קרוֹטֶטֶעֶן-אַרְכִּיו, גיט זיך אַפְּנָא מיט קלִיבָּעָן גֵּל-
שׂוֹרְבִּינְגֶּז דָּקְוּמְעַטְּנָעַן. דָּא גַּעֲנִיבָּט אַיהֲר אוֹיר
די פָּאלִיצָס בְּרִיף אָונָ מאַנוֹטְקָרִיפְּטָעַן פָּון וַיְכִתְּגָעַ
הַחַיִּישׁ שְׂוִירִיבָּר, גַּאנְצָע אַרְכִּיזְוָעַן פָּון יַדְיִישָׁע
קַהְלָהָת אַין פּוֹזִינְפָּר גַּעֲגָעַטְּנָעַן. אַקְטָעַן פָּון דָּעַר אַמְּכָא-
לִיגְפָּר רַוְּשִׁישָׁע וְשַׁאנְדָּאַרְמָעְרִיךְ וְוַעֲגָעָן יַדְיִישָׁע
דִּינְוֹאַלְצִיאַנְגָּרָעָן. דִּי אַוְיגָעָן צַעְלוֹיְצָעַן זִיךְ וּוּעָן
בְּפָעַן נַעַמְתָּא אַיְינְקָעַקָּעַן אַין אַיְנוֹזְעַטְּנָאָרְבָּדָן. וּוּאָן
הַאַלְעָא אַצְּרוֹת וּוּרְעָן פְּעַרְשִׁרְבָּעָן.
לְפָעַן דָּעַם צִימָרָה פָּון אַרְכִּיו גַּעֲנִיבָּט זִיךְ דָּעַר
צִימָרָה פָּון דָּעַר בִּיבְּלָאַטְּעָן. אַין אַיְנסְטִיטָוָט קְהָמָט
אַרְמִין נִישְׁתָּאַר צִימָרָגְּעָן אַין צִיטְשְׁרִיךְטָעַן, נָאָר
אַיְיךְ בִּיכְעָר. אַלְעָא יַדְיִישָׁע פְּאַרְלְפָגָעָר אַין מַחְבָּרִים
שִׁיקָּעָן צִי אַוְמָוִיסְטָן זַיְעַרְעָא אַוְסְגָּאָבָעָס, אַין אַזְּהָדָה
סָד הַעֲפָרָעָאִישׁ אַין פְּרֻעְמָדְשְׁרָאַכְּיָג, חַווֹּז דָּעַם
אַזְּנָן דָּעַם אַיְנסְטִיטָוָט גַּפְּאָדָעָן אַנְצְּקוֹלְלִיבָּעָן אַסְ-
פְּלַטְּפָרָע וּפְרַטְּפָלָעָ בִּיכְעָר אַזְּיָּחָדְעַנְגָּעָן שְׁפָרָא-
כְּפָן. בַּיּוֹ אִיצְּתָּא זַעֲנָעָן פְּעַרְעָעָגְסְטָרִירָט אַיְבָּרָע
20,000 בִּיכְעָר (נִישְׁתָּאַר פְּאַכְּפָגְעָנְדִּיְג דָּוְבְּלָעָטָעָן). אַ-
בְּפָרָע אַסְ-סָחָר מַזְּוּזָעָנְדָעָר זַעֲנָעָן נָאָה פְּרַבְּלְבָעָן צָם
פְּפָרְעָגִיסְטִירָעָן. מַעַן בְּעוֹזְיוּוּתָן פְּשָׁוֹת נִישְׁתָּאַפְּצָ-
זִיסְטָן נִשְׁתָּאַר תְּפָעָל, וְיַיְלָן צְוָהָל אַרְבָּיִיט אַוְן צָו וּוּיְנִיגְ-
זִיסְטָן אַזְּנָן כְּסִימָן פָּון אַלְעָבְּדִיְגָעָר אַיְנסְטִיטִיכְיָע,
אַזְּנָן אַזְּנָן כְּסִימָן כְּוֹיְגָגָעָר פָּון דָּעַם יְיָוָא אַזְּנָן דָּעַר
יְיָוָא אַזְּנָן טַפְּאַטְּעָר-מוֹזָה. אַנְגָּבְּהָוִיבָּעָן הַאָט עַר זִיךְ
מִזְּבָּחָן אַפְּנָעָר זַיְעָנָה וְיַיְלָן צְוָהָל אַרְבָּיִיט זַמְּלָגָגָעָן
אַסְ-אַרְבָּיִיט רַחִי קַאְמִינָקָן, וּוּאָס עַס אַיְ-
אַסְ-בְּרוֹגְזְנוֹבָפָן גַּוְוָהָרָעָן דָּעַם אַיְנסְטִיטָוָט
הַזְּהָן. אַזְּנָן קַאְמִינָקָן אַזְּנָן וְיַגְּמָוֹתָן תּוֹרָקָאוֹ, אַזְּנָן
לְכַבְּזָה אַיהֲר רַחְמָת זִיךְ דָּאָס טַאָקָעָקָר פְּיַל טַוְּזְעַטְּרָ-
שְׁפָרְמָזָה. דָּא גַּעֲנִינָעָן זִיךְ זַאְקָעָפָל טַוְּזְעַטְּרָ-
הַחְזִים, וְזָאָס זַעֲנָעָן שִׁירָן זָוָם יַדְיִישָׁעָן טַוְּזְעַטְּרָ-
אַזְּנָן דָּעַר אַנְגָּצָעָר וּוּזְלָטָן: פְּאַרְטְּרָעָטָן, סְקָלְפָטָרָ-
דוֹן, פְּאַמְּאַגְּרָאַרְאִיפָּס, פְּרָאַגְּרָאַמָּעָן, מַזְּוֹעָת, קָאָסָעָ-
בְּלִכְעָר, פְּאַרְטְּנִיטְרוֹעָן, גַּדְוָרוֹקָטָעָן פְּעַטְּסָעָס. דִּי גַּאנְצָעָ-
גַּעֲשִׁיכְטָעָן פָּון יַדְיִישָׁעָן טַעַטְּעָר, פָּון גַּאלְדָּאַרְעָנָעָן
אַזְּנָן נָאָה פְּרִיחָעָר בִּיּוֹן הַיּוֹבָטָעָן טָאגְּ. וּוּקְעָלָם זִיךְ
דָּאַזְּנָן-בָּטָר פְּאָר אַזְּנוֹזְעָר אַזְּנוֹגָעָן.
אַזְּנָן דִּי אַלְעָא זַעֲמָלָא אַפְּטִילְלָאַגְּבָעָן צְוָאָמָעָן זַעֲבָעָן
אַזְּנָן-פְּגָקְלָבָעָן אַזְּנָן אַזְּנָמָא הַגְּדָעָטָר טַוְּזְעַטְּרָ
אַזְּנָמָא. אַבְּעָר עַס אַזְּנָמָא וְיַשְׁמָס קִין לַאֲבִירִינְגָּט
אַזְּנָמָא חַולְכָּעָן מַזְּנָן וּוּרְטָמָט פְּעַרְקָאַלְעָן. דָּרָר דָּעַר דָּעַר
גַּיסְטָר-דִּיסְטָטָם וְזָאָס מִיר הַאָפָעָן אַיְינְגְּפָשְׁטָעָלָם
אַזְּנָן מַעַן צִימָן דָּרָיו מִינְוָתָג עַגְּנִינָעָן יַעֲדָר זָאָךְ וּוּאָס

וְאַיִלָּנָבָעַם פָּנוּ יְמֵנוּ

בָּנָן יְהוֹנָאָדָר 1931 גַּיִים אֲרוֹסִים דָּעַר מַגְּאַטָּלִי
כְּפֶר זְשֻׁרָּאָל "יְהוֹא-בְּלַעַטְפָּר", וְאָסָם הָאָט שְׂזִין
בְּקָמְפָן אֵ נְמַצֵּן אַינְנַצְּרָאָל אַינְנַצְּרָאָל
יְזִישְׁעָר וְסִעְנָשָׂאָטָלִיכְעָר וּוּלְעָל. אַ צְוִוְיְתָעָר זְשֻׁר
כָּל, ذִי "זִדְעָות פָּנָן וְזְדִישְׁעָן וְסִעְנָשָׂאָטָלִיכְעָן
אַגְּבָטִיטְרָטָה". וְחַדְרָת גַּעַשְׁקָטָה קְרִיְּבָה יְזִידְעָרָן וְאָסָם
קְרִיְּבָטָבָט דָּאָס; דָּאָרְטָעָן דְּרוּקָט זִין. סִיסְמָעָנָמָטִיש
אַבְּגָזְעָנָבָטָה אַבְּגָזְעָנָבָטָה וְזְבָטָן דִּי טְפָטִיגְּקִיטָטָן פָּנָן זִין.

מאסלוועז וווערט איבערגעפוייט אוית דעם מושטער פּוֹן די גראסטע וּרעלט-שטעט

אללע שטאט און ווילט דפֿל מאגנס אין זי הטעט
שער ליטען ובן מיט קנאפע 800 יאהר צ'זיריך (איינט)
זאת אַהֲרֹן, 1147, פֿרְמָאנְגָּט זי שטאט אַבעָר ווינְגָן
וועוֹרְקִילְדֶּץ אלטָן מאָנוּמְעָטָן אָוֹן גַּבְּרִידָאָס. דאס
וועוֹס קיין שטין אָיו דָא נִישְׁתְּ גַּעֲוָעָן אָרוֹן אַרוֹן
אָאוֹן אַרוֹן האָבעָן זַיְה גַּעֲפָנָעָן רִיזְגָּעָן ווּלְדָעָר
אָהָרָן גַּלְיְיכָעָן נִישְׁתְּ. אָיו האָלְצָן זַאל דאס זַיְן דער
בִּילְגִּיסְטָעָר אָן דָּרְעָאָר אוֹרֵךְ דָעָר נִטְרִילְכְּסְטָעָט
מאָטְפְּרִיאָל בִּים בִּיּוֹן זי שטאט. אָהָרָן אָזִי ווּ
דָּי הִלְצָעָרְנוֹג שטאט האָס אַסְטָמְלָעָן גַּעֲבָרְעָונְדָן
אָהָרָן אַן טִילְפָון דִּי גַּבְּרִידְעָס קָוָן קְרָעָמְלָעָן זַעֲנָעָן
אָזִי אַיגְּנָעְנוֹרְטִיגְּסָר אַרְכִּיטְעָמְדָר. נָאָחָ אַיסְפָּעָר דָעָר
אָהָרָן חָצָן אַין קְרָעָמְלָעָן זַעֲנָעָן קָוָן אַלְטָן צִוְּוִילְבָּעָן אָזִי
וּפְרָעָטְמָעְנוֹדְלִיךְ פְּאָרוֹוָאָס עַס אָזִי פְּעָרְבִּילְבָּעָן אָזִי
וּוִינְגָן.
סְאָיו הַעֲרָבְּלִיבָּעָן דָעָר ווּאָנוּדְעָרְלִיךְ שִׁינְוֹגְּנָמָעָל.
וְאָס לְוִיט זַיְן אַרְכִּיטְעָמְדוֹר האָט עַת
שַׁחַד זַיְה קִיְּן גַּלְיְיכָעָן נִישְׁתְּ. דִּי ווּזְנָט, דִּי טְוּרְעָמְבָּן,
אָהָרָן אַן טִילְפָון דִּי גַּבְּרִידְעָס קָוָן קְרָעָמְלָעָן זַעֲנָעָן
אָזִי אַיגְּנָעְנוֹרְטִיגְּסָר גַּעֲוָאָרְעָן צָוָן סּוֹחַ 15-טְטָעָן אָהָרָן
אַיְטָאַלְעִינְדָּר קָוָן 16-טְטָעָן יַאֲהָרְהַגְּנָדְעָרָט דָרְךְ דָרְךְ
זַיְה, אָלְוִוִּין אָזִי ווּמִיטָּר. עַט זַעֲנָעָן הַעֲרָבְּלִיבָּעָן
עַטְלִיכְעָץ צַעְנָדְלִינְגָן קִרְכָּבָן קָוָן 17-טְטָעָן אָהָרָן
אַחֲרְהַרְחַנְדְּפָרָט, וְאָגָן צִיְּכָעָן זַיְה אָסִיס מִיטָּן זַיְה
דָּאַפְּלִיאָלְטָעָן, דִּי הַזְּיִיטְגְּדָלְחָלָם קָוָן דָעָר פְּרָאָרוֹוָאָס
הַאֲזָוְנָעָר קִירְחָ ; דִּי גַּבְּרִידְעָס קָוָן גַּעֲבָרְעִימָּי
דָּאָס הַזְּיָן נְוּמָעָר 18 אַזִּיף דָעָר "בְּעַרְסְּעַנְוּסְקָעָן"
בְּאַפְּרִיעְזִיְשָׂנָעָ-גָּאָס (בִּים וְאַסְעָר). קָוָן אַזִּיף קְרָעָמְלָעָן
סִיכְצָקָעָר שְׁלָאָס) וְאָוּסְחָבָעָן זַיְה גַּעֲבָלְבָּעָן זַיְה ווּינְגָן-אַיְגָן
דָּאַפְּלִיאָלְטָעָן, דִּי הַזְּיִיטְגְּדָלְחָלָם קָוָן דָעָר פְּרָאָרוֹוָאָס
הַאֲזָוְנָעָר קִירְחָ ; דִּי גַּבְּרִידְעָס קָוָן גַּעֲבָרְעִימָּי
קָוָן דָעָמְלָעָן 20-25 גַּעֲבִירִידָעָט. אַכְּלָהָ קָוָן אָנָּה
דָּאָס הַזְּיָן נְוּמָעָר 18 אַזִּיף דָעָר "בְּעַרְסְּעַנְוּסְקָעָן"
בְּאַפְּרִיעְזִיְשָׂנָעָ-גָּאָס (בִּים וְאַסְעָר). קָוָן אַזִּיף קְרָעָמְלָעָן
סִיכְצָקָעָר שְׁלָאָס) וְאָוּסְחָבָעָן זַיְה גַּעֲבָלְבָּעָן זַיְה ווּינְגָן-אַיְגָן
דָּאַפְּלִיאָלְטָעָן, דִּי הַזְּיִיטְגְּדָלְחָלָם קָוָן דָעָר פְּרָאָרוֹוָאָס
הַאֲזָוְנָעָר קִירְחָ ; דִּי גַּבְּרִידְעָס קָוָן גַּעֲבָרְעִימָּי
קָוָן דָעָמְלָעָן 20-25 גַּעֲבִירִידָעָט. אַכְּלָהָ קָוָן אָנָּה
אַמְּתָת טָאָקָעָ, אָזִי יְנוּגְּעָעָן זַיְה ווּיְמָהָאָט אַזִּיךְ
זַעֲנָעָן אַיְגְּנָעְבוֹט גַּעֲוָאָרְעָן אַין גַּיְנוּט מַאֲטְקוּוּס
גַּעֲמָבָטִי דִּי ווּיְמָהָאָקָעָן נָאָך דָעָמְלָעָן סִיעָרְפָּעָן
זַעֲנָעָן אָזִי גַּעֲבָלְבָּעָן בְּלִיּוֹן גַּעֲצִיְּלָעָן
אַמְּתָת טָאָקָעָ, אָזִי יְנוּגְּעָעָן זַיְה ווּיְמָהָאָט אַזִּיךְ
זַעֲנָעָן אַיְגְּנָעְבוֹט גַּעֲוָאָרְעָן אַין גַּיְנוּט מַאֲטְקוּוּס
סִפְטָילְ, זַעֲנָעָן אַיְגְּנָעְבוֹט קְוָטְבָּט-שְׁטִיקָעָ, ווּ, צָוָן
בִּילְשָׁיפְּלָ, דָאָס הַזְּיָן מִיטָּן קְלָאָנוּסָן ווּסְאָס אַיְזָן
הַזְּיָן בְּ 12 אַזִּיף דָעָר אַצְטִיגְּדָר קְרָאָטְקִינְגָּאָס
אַבעָר, ווּ גַּעֲזָוָגָט. זַעֲנָעָן אַזְלָלָעָן הַיְּזָעָר
אַגְּרִיעָט זַעֲלָטְנוֹהִיהִיט אַין מַאֲסָקוּס. דָעָרְמִיט אַזְוָעָר
טַעַשְׁרִישִׁידָט זַיְה מַאֲסָקוּס ווּיְעָרָ שְׁטָאָרָק קָוָן אַזְוָעָר ווּרְיָה
לְךָ פְּלָטְעָ שְׁטָאָט. ווּ סְאָיוּן צָמָן בִּיְשָׁפְּלָ פְּרָאָרוֹוָאָס

טון ב-1932 אן האט מאין זיך אַ נעם געטנעם
שגולע בויפֿן וויעז הייזער. און הייזער האט מען
עמומות האבעען אַ סך, כדי צו מאכען אַ סוף צו
עם מאנגעל אין זאָנוונגען. אַגְּמַעַטּוֹם, וואָז מען
אַטְּאַטְּ נְאָר בעקנעם, האט מען גענומען צוביען
יעיז עטְּזַעַן אַוִיךְ אלטְּעַ גְּפִיבִּידַעַס. צו פְּעַדְּאַרְּ
ען דֵּי שְׁתָּמָטְמִית מִפְּהָר וּאֲסָטְרַה האט מען גַּעַז
ראָבְּעַן אַ קָּגָאַל, דָּוּרְקָוּלְבָּעַן אַיְזָרְבָּידְּ
לייסען ווּאָסְפָּרְדָּן דָּעַרְקָוּלְבָּעַן אַיְזָרְבָּידְּ
אַסְּקוּוֹז. מען האט זיך גענומען אַיְזָרְבָּידְּ אַסְּקוּוֹז
וְגַעַסְעַן, מען האט זיך פְּרַגְּרַעַסְפָּרַטְמִידְּ דִּי צָאָל אַוְסָטְמִידְּ
וּפְסָעַן אַזְּנָן מען האט עַנְּפָרְגִּים אַזְּנָן פְּעַרְחַלְטַנִּיסְ
אַפְּסִיגְגָּשׂ שְׁגַעַל אַיְזָרְבָּידְּ דִּי מַאְסָקְוּעַרְ "סָאָבוּעַ"
מַעְטָרָאָ), מען האט אַיְזָרְבָּידְּ פְּלַעַקְטְּרִיְּשָׁעַ סְטָמָאָ
יעַס אָמָם צו בעזְּאָרְגָּעָן טְרִיוּבְּרָאָטְ, בְּעַלְיכְּטָגְּגָן
אַזְּנָן צְפָנְנְרָאָלְ-בְּעַהְיִצְוָגְגָן אַוִיךְ גַּאנְצָעַ קְוֹאָרְטָאָלָעָן.
פָּס אַזְּנָן אַיְזָרְבָּידְּפָסְטָס גְּזַוְּאָרְעַן דִּי בְּעַלְיכְּטָגְּגָן
זְנָן דִּי קָאָנוּלְיָזְדִּעְן. עַט האט זיך אַגְּבָהָיְבָעַן
זְנָן אַרְבָּיְטָס פָּן שְׁעַנְדָּרְמָאָכָעַן דִּי שְׁמָאָטְ, פָּן שְׁאָזְ
עַן פְּאָרְקָעָן אָזְנָן טְקוּוּרָן, פָּן פְּלָאנְצָעַן אַזְמָעַטָּוֹם
זְנָן מַעְרָאָן גְּרוּינָס. מען האט אַגְּבָהָיְבָעַן צְגָרְיָהָ
עַן דִּי אַרְבָּיְטָס פָּן סְיַוְלְשְׁטָעְנְדָגְגָן אַיְבָּרְפָּלְאָנְגָעָוֹעָן
יְיָ שְׁמָטָס אָמָם אַזְּסָצְגָּלְיִיכָּבָעַן אַזְּנָן בְּרִיטְפָּרְ צָוָ
אַקְאָעַן דִּי קְרוּמָעָגָאָעַן אַזְּנָן בְּעַשְׁאָפָעָן נִיעַס סְקוּחָרָן
אַזְּנָן נִיעַס אַלְעָיָן.

אַ גְּרוּסָעַ הַלְּפָנֶם בְּיַמִּים אַיְבָּרְפָּוּעָן מַאְסָקְוּוֹז
אַזְּנָן אַזְּנָה דָּאָס, ווּאָס אַזְּנָן דָּעַר סָאוּוּעַטְיִישָׁעַרְ הַוִּיפְּטָ
שְׁמָטָס זְעַנְעַן נִישְׁתָּאָ דִּי שְׁטָעְרָגְבָּעַן אַזְּנָה וּוּאָגָּ
עַמְעַן זְיךָ פָּן פְּרִיוֹוֹאָטְ-אַיְגָעָנָמוֹם. אַלְצָ, ווּאָס עַס
אַזְּנָה נְאָרְהָאָן אַזְּנָה מַאְסָקְוּז אַיְגָעָנָמוֹם. אַלְצָ, ווּאָס עַס
יְיִרְוָגָג אַזְּנָה דָּעַר "פְּלָרְזָאָן" פָּן מַאְסָקְוּז אַיְגָעָנָמוֹעָרְ
יְיִ רְגַּרְוָנָג אַזְּנָה דָּעַר דָּאָרְפָּרְ בְּיַשְׁתְּלִיסָעָן קִינְעָן אַפְּמָאָכָעָן
אַיְתָּמָט וּוּלְכָעָס עַס אַזְּנָה אַנְדָּרְעַ אַיְגָעָנָמוֹעָרְ. זִי
אַלְיאָיָן האט דִּי גַּאנְצָעָה דָּעהָ. ווּעַן עַס וּוּפְרַטְ דָּרְכָּ
עַשְׁנִיטָעָן אַזְּנָה נִיעַס גָּסָס, אַדְעָר אַזְּנָה סְקוּוֹעָר
אַזְּנָה פָּס וּזְעַרְעַן צְדִיבָה דָּעַם אַרְאָפְּגָעָרִיסָעָן הַיְזָעָר,
אַזְּנָה מַעְן דְּפָרְבִּי אַזְּנָה לְעַנְדָּעַ מִיטְפְּרִיוֹוֹאָטְ-אַיְזָרְ
גַּעַסְפָּס אַיְזָרְבָּידְּפָסְטָס עַרְמָעָגָעָן אַוִיךְ צָוָ בְּעַלְיָבָעָן
יְיִ אַיְגָעָנָמוֹעָרְ פָּאָרְ דִּי הַיְזָעָר, ווּאָס מען האט
אַדְאָפְּגָעָרִיסָעָן. אַזְּנָה אַזְּנָה זְיִינָרְ וּוּכְתָּבָג, ווּילְ
יְיִסְעָן אַסְעָן הַיְזָעָר.

האנטצטער שי דיאזיגע קעלפֿלעך שריינטט צויעשן
 לרען. י. יוריעוסקי אין, "הארודערטס":
 אין די לאטטע יאהרען אין די בעטלקלערונג
 מאסקווע געוואקסען מיט איבערראטשונדיגער
 קיימט. איך וויס נישט פון א שטאט אין
 וועלט, ואס זאל האבען איזו שבל איס-
 עקסען. אפלו (שיקאגא קען זיך אין דער
 כקט נישט פֿרגלִילִיכָען מיט דער סַאוּטִישׁעָר
 טסטאטן.
 אין די דער צויט פון דער באַלְשָׁוֹסִיָּה ר'יע-
 צע (אין אַקְטָבָעָר 1917), זענען שין אין
 געווען געווען אַרְטִים 2 מליאן מנשצן. דאן
 מען געהאלטען אָז די שטאט אין אַבְּערְגָּעָ-
 ע. אין די פֿאָלְבָּעְנְּדָגָעָפָּאָר יְהָהָר — אין די
 פֿאָלְבָּעְנְּדָגָעָפָּאָר יְהָהָר — אין די
 בעטלקלערונג מאַסְגָּוֹיִוִיִּי גענומען פֿאָלְבָּעְנְּדָגָעָ-
 פֿאָלְבָּעְנְּדָגָעָפָּאָר. אַסְטִ, זעהר אַסְטִ, זענען אוועק
 ערטער וואָי מען קען קרגען שפִּיזְיָה. אַרְטִים
 אין די שטאט געווען האלבּ לִידִיג. אין
 מאַסְגָּוֹיִוִיִּי זענען דאן געווען בלויַן אַמְּלִיאָן
 פֿאָלְבָּעְנְּדָגָעָפָּאָר.
 דען דער בְּרוּגְעָרִיךְ הָאָט זִיךְ גַּעֲנִידְגֶּט,
 די בעטלקלערונג פֿאָלְבָּעְנְּדָגָעָפָּאָר מאַסְגָּוֹיִוִיִּי וַיַּדְעֵר אַגְּגָעָ-
 עָוָן וַאֲלַקְעָן אָז בִּים אַנְהָזִיב פֿוֹן דָּעַם, "פֿינְ-
 יִגְּעָן פֿלְאָן" — אַרְטִים וַדְּטָעָן יַאֲגָּז 1929,
 זִיךְ שִׁין אין מאַסְגָּוֹיִוִיִּי געווען 2 מליאן מיט
 טוֹזִוְונְדָּפָּרְוָן. דאס בַּעַיְעָן נִיעָס אַבְּרִיקָעָן
 מאַסְגָּוֹיִוִיִּי אָז דָּאָס פֿאָרְגְּרָעְסָעָרָעָן די אלטָע
 יִקְעָן, הָאָט מִתְגַּעֲרָאָכְטִים, אָז מַאֲסָעָן אַרְבִּיטִים
 וַאֲלַעַן וַיךְ אָלָא טָן אָז דער סָאוּוּעַטְישָׁעָר
 טַשְׁטָחָטָם אָרְטִים, דָּעַם וַדְּטָעָן יַאֲגָּז 1930 זענען
 פֿאָלְבָּעְנְּדָגָעָפָּאָר 468 סָ-
 פֿאָלְבָּעְנְּדָגָעָפָּאָר, אָז 1931 — שְׁלִין 2 מליאן מיט
 טָזְוִזְעָן, אָז 1932 — דָּרְיוִי מליאן מיט
 טָזְוִזְעָן אָז 1933 — 3 מליאן מיט 600
 עָנְדָן. נָאָה לְאָנְדָּאָן, נְוִיְּאָרָק, פֿאָרְדִּין, טָקְיָאָ,
 טָעָן אָז שִׁיקָּאָ, אָז מאַסְגָּוֹיִוִיִּי גַּעֲוָאָרָעָן די
 טָעָן גַּרְעַסְטָעָן שְׂטָטָעָן אָז דער וּוּלְטָן לוֹטִים
 בָּאָלְבָּעְנְּדָגָעָפָּאָר.
 מאַסְגָּוֹיִוִיִּי אַיְן אַינְגָּאַגְּזָעָן נִישְׁטָט גַּעֲוָעָן גְּרִידִיט
 צְבָּוּעָמָעָן אַזְּאָלְמָעָן גַּעֲסָטָן. לוֹטִים דער צְאָל
 גַּוְּגָּוְגָּעָן אָזְּנִיְּזָעָן פֿאָרְגָּוּם פֿוֹן דער שְׂטָטִישָׁעָר
 שְׁשָׁאָקָטָן, אָז מאַסְגָּוֹיִוִיִּי אָזְּנִיְּזָעָן 1932, מיט
 פֿאָלְבָּעְנְּדָגָעָפָּאָר 3 מליאן אַיְן אָלְלָא הִגְזָוּתָן
 אָזְּנִיְּזָעָן פֿוֹנְקָטָן אַזְּוִי וַיַּדְעֵר מאַסְגָּוֹיִוִיִּי 1912.
 די בעטלקלערונג פֿוֹן דער שְׂטָטִים בעֶזֶר
 פֿעַנְעָן נִישְׁטָט מַעֲהָרָר וּוּ אַמְּלִיאָן מיט 618 טָוִיְּ
 די שְׂטָטִים מִיט אַיהֲרָן נִיזְעָר דָּזְיָקָעָר בעטל-
 קלערונג אַסְגִּיגְט

מגן הפטת. מילון יי'וֹוָוֶן פון דִּי אַוְּרִיטְגָּבָנָס פון יי'וֹוָוֶן
זה דער עֶפְּנֶנְטְּלִיקִיטִיט דָּעֵרְגִּימִיט דָּעֵרְ אַינְטְּטִיטִיט
שְׁפָטְטִ מַעְהָר וְיִאָלְּצִ מִיטִּ דִּי אַוְּרִיטְגָּבָנָס וְזָאָס עַרְ
לְּקָדָם אָרוֹויִים. פְּקָאָר דִּי 10 יַּאֲהָר פָּוָן וַיַּן עַקְוִיסְטְּבָעָן
הָאָטְטִ וְדָעֵר אַיְסְטִיטְוּם אַפְּגָזְדְּרוֹקָטִים אַרְדוֹם 12 טַזְיוֹעָנָט
וַיַּעֲשָׂעַן וְוַיַּטְעַנְשָׂאַפְּטְּלִיכְבָּעַן לִטְעַרְטָחָר אַין יַּדְיִישַׁ.
מִידְהָאָפָעַן אַרְוִיְּסְטְּגָעְבָעַן גְּרוֹיזְטִעְ בְּפָנְדֵר שְׁרִיְּטְעַן
פָּוָן דִּי פֵּיר טַעַכְיִיעָס. דָעֵר טַעַטְעַרְמָזְזִוִּי גִּיטְאַרְוִיִּים
דָעַם "אַרְכִּיוֹ פְּקָאָר דָעַה גַּעַשְׁכִּיטְעַן פָּוָן יַּדְיִישַׁעַן טַעַ
טַעַד אָונֵן דְּרָאָמָעַ", דָעֵר אַמְּעַרְקָאנְגָעָר אַפְּטָיִיל פָּוָן
אַיְגְּסִיסְטִטְטָהָאָטְטִ אַרְוִיְּסְטְּגָעְבָעַן קְשִׁינְבָּעַן וְשַׁהְרָבָאָל
וְפָנָקָס. פְּפָרְהָאָן אָוֹחֵךְ אָסְהָן אַיְנְצִיגְבָּעַ בְּכִיפָּר וְזָאָס
דָעֵר יְוָא הָאָטְטִ אַפְּגָזְדְּרוֹקָטִ, לְמַשֵּׁל, פְּרָאָס. ש.
דָעַבְנָאָס גַּעַשְׁכִּיטְעַן פָּוָן חַסְדִּידִים אַין 2 בְּעַנְד.

Dr. H. LUBICZ
med.

פָּאֵר הַזְּוִיָּת. וּוֹעֲנָדָרִישׁע אָזֶן בְּעַשְׂלָעַכְטָס-קְרָאנְגָּה
צְעַנְגְּלָנוּאָנָּא 7 (מוֹרְיהָאָר), מַפְּ. 141-32.
עַמְפְּאָגָנָס-שְׁפָעָן 10-8, 2-12, אָזֶן 8-5
וּגְרָאנְגָּר 11-9, 1-9 יְמָם-סָבָן 1-9.

לזיט זידער געבען וווערטן בעריכענטן די מאס-
טיזיעזער הויפטשאטן צונגען נאר דערצז זיעער ניד-
עריגע. עס איז זאָר טאָקע ואַנדזער אַבעער ואָז-
ער. וְהִזְמִינְתֶּן כְּלֵי בְּרִית מֹשֶׁה
קענען זיז אַזְהָלְלָעַן דָּרִי מִילְיאָן מִיט 600
זְוִיזְבָּד אַידְבוֹאָנְפָּר.

שווין צום סוף פון יאהר 1928, ד"ה נאר
קעהר-מיטלען. אונטהטם דעם אבער גאנט מאס-
גענט ווועט מעהר ווי דעם אלטטען, אפ-
צטען טראומואַן יעדען טאג האָט מען
וועט דורךגין אַ מײַן מלחה-שלאָכט איידער
האָט זיך געקבונט אַרְיכֶּקְאָפָען אוֹיף אַ טראָם-

